

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE TASARIMCI- KULLANICI ROLÜ

LİSANSÜSTÜ TEZİ

Nazlı BAKİ

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Osman ARAYICI

KASIM 2014

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE TASARIMCI- KULLANICI ROLÜ

LİSANSÜSTÜ TEZİ

Nazlı BAKİ

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Osman ARAYICI

KASIM 2014

KABUL VE ONAY SAYFASI

Nazlı BAKİ tarafından hazırlanan MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE TASARIMCI-KULLANICI ROLÜ adlı bu tezin Y. Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Osman Arslan

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Dr. Mimarlık Anabilim Dalında Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Yrd. Doç. Osman Arslan

Üye

Doç. Dr. Banu Araydin

Üye

Yrd. Doç. Özkan Bapış Öztürk

Üye

Y. Doç. Dr. Saniye Arslan

Üye

Yrd. Doç. Dr. Arzu Eceoglu

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	x
RESİM LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1.Çalışmanın Amacı	1
1.2.Çalışmanın Yöntemi	2
2. MEKAN, KİMLİK VE DİYALEKTİK KAVRAMLARI	3
2.1 Mekan Kavramı	3
2.1.1.Mekan Oluşumunu Etkileyen Faktörler	5
2.1.1.1. Mekan Tasarımında İşlev Faktörü	5
2.1.1.2. Mekan Tasarımında Coğrafi Faktörler	8
2.1.1.3. Mekan Tasarımında Teknolojik Faktörler	11
2.1.1.4. Mekan Tasarımında Ekonomik Faktörler	14
2.1.1.5. Mekan Tasarımında Estetik Faktörler	15
2.2 Kimlik Kavramı	17
2.2.1 Mekan Kimliği Kavramı	18
2.2.2.Mekan Kimliği Oluşumunu Etkileyen Faktörler	19
2.3 Diyalektik Kavramı	23
2.3.1. Mekansal Diyalektik Kavramı	23
2.3.2. Mekansal Diyalektiği Etkileyen Faktörler	24
3.MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE KULLANICI ROLÜ	24
3.1. Mekan tasarımıda Kullanıcı Rolü	24
3.2.Mekan Kimliği Oluşumunda Kullanıcı Katkısının Önemi	25
3.3. Mekan Kimlik Diyalektiği ve Kullanıcı	27

4.MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE TASARIMCI ROLÜ	28
4.1.Mekan Tasarımında Tasarımcı Rolü	28
4.2.Mekan Kimliği Oluşumunda Tasarımcı Katkısının Önemi	29
4.3. Mekan Kimlik Diyalektiği ve Tasarımcı	32
5.SONUÇ	37
KAYNAKLAR	39

ÖNSÖZ

Bu tezin oluşmasında değerli fikirlerini esirgemeyerek bana yol gösteren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Osman ARAYICI' ya ve çalışmanın her aşamasında önemli katkılarından ötürü sevgili hocam Yrd.Doç.Dr. Saadet AYTİS' e en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bir yandan çalışıp bir yandan okula gidip gelebilmemi olanaklı hale getiren ve izin konusunda fazlasıyla yardımcı olan başta Kocaeli Büyükşehir Belediyesi İhale İşleri Şube Müdür Vekili Ercüment YILDIRIM, İhale İşleri Yetkilisi Merih YURDALAN, İhale Görevlisi Ali MUHCU olmak üzere tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Zaman zaman yaşadığım zorluklarda yanımda olup beni destekleyen annem Muazzez BAKİ, kardeşlerim Banu, Berna, Arda ve bana inancını hep hissettiğim halam Resmiye YAVUZ' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

11/2014

Nazlı BAKİ

MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE TASARIMCI-KULLANICI ROLÜ

(Yüksek Lisans Tezi)
Nazlı BAKİ

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KASIM 2014

ÖZET

Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle tasarımlar, mekanlar, hatta şehirler dahi birbirine benzemeye başlamışlardır. Tüm bu aynılığın yanında doğru ve farklı çözümlenmiş tasarımlar önem kazanmaktadır. Kimlikli mekanlar adını verebileceğimiz bu mekanları açıklayabilmek için önceleri yalnızca barınma amaçlı yapılmış, şimdilerde birçok amaca hizmet edebilecek şekilde yapılıp, gelişen mekan kavramı açıklanmış sonrasında mekan oluşumunu etkileyen önemli faktörlerden işlev faktörü, coğrafi faktörler, teknolojik faktörler, ekonomik faktörler ve estetik faktörler çeşitli örnekler yardımıyla açıklanmıştır.

Mekan kimliği kavramı nasıl oluşur? sorusuna yanıt aranırken kimlik kavramı üzerinde durulmuş buradan kimliğin mekanla ilişkisi ve mekan kimliği oluşumunu etkileyen faktörler örneklendirilerek açıklanmıştır.

Hiçbir şey aynı kalmaz, değişir, dönüşür anlamında kullandığımız “Diyalektikkavramı” açıkladıktan sonra mekanla ilişkisinin anlatıldığı “Mekansal Diyalektik Kavramı” üzerinde durulmuş ve sonrasında Mekansal Diyalektiği Etkileyen Faktörler açıklanmıştır.

Mekan Kimlik Diyalektiğinde Kullanıcı Rolü bölümünde öncelikle mekan tasarımında kullanıcının rolü, kullanıcının mekan kimliğine katkısı ve mekanların gelişiminde kullanıcının önemi konularında genel bilgiler verilmiş ve çeşitli örneklerle açıklanmıştır.

Mekan Kimlik Diyalektiğinde Tasarımcı Rolü bölümünde öncelikle mekan tasarımında tasarımcının rolü, tasarımcının mekan kimliğine katkısı ve mekanların gelişiminde tasarımcının önemi konularında genel bilgiler verilmiş ve çeşitli örneklerle açıklanmıştır.

Sonuç bölümünde tasarımcı, kullanıcı, coğrafi koşullar ve benzeri çeşitli nedenlerle diğerlerinin arasından sıyrılabilmiş, kendine bir kimlik edinmiş mekanı nasıl algıladığımız açıklanmış, kimliğini kazanmış mekanı öne çıkaran özellikleri ve beraberinde getirdiklerinin yorumlanmasıyla çalışma neticelenmiştir.

Bilim Kodu : İç Mimarlık

Anahtar Kelimeler : Mekan, Kimlik, Diyalektik, Tasarımcı, Kullanıcı

Sayfa Adedi : 41

Tez Yöneticisi : Yrd. Doç.Dr. Osman ARAYICI.

THE ROLE OF THE DESIGNER-USER IN THE DIALECTICS OF THE IDENTITY OF THE SPACE

(Master's Thesis)

Nazlı BAKİ

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

INSTITUTE OF SCIENCE

NOVEMBER 2014

ABSTRACT

With the impact of globalization, nowadays designs, places, even cities have begun to resemble one another. Besides all this similarity correct and distinctive designs are gaining progressively in importance. In order to explain these so called “spaces with identity”, which primarily were built merely for shelter and nowadays are serving many different purposes, first the developing space factor has been demonstrated, followed by the other factors affecting the formation of space such as, functional factors, geographical factors, technological factors, economic factors and aesthetic factors, which are described with the help of several examples

While looking for an answer to the question of “how does the concept of the identity of space come into existence?” the subject of identity has been elaborated and from here the relationship of the identity with space and the factors affecting the formation of the identity has been exemplified. After explaining the “Concept of Dialectics” meaning nothing stays the same, everything changes and evolves, "Spatial Dialectics Concept" was emphasized which describes its relationship with the concept of space. Finally factors affecting the Spatial Dialectics has been explained.

In the section concerning the User Role in the Space-Identity Dialectics, firstly, the user's role in the design of spaces, user's contribution to the identity of the space and general information on the user's importance in the development of places is illustrated by several examples.

In the section regarding the Designer's Role in the Space-Identity Dialectic primarily the role of the designer in interior design, contribution of the designer to the identity of spaces and general information on topics regarding the importance of the designer in the development of spaces has been illustrated by several examples.

In the Results section, it has been explained, how we perceive space standing out from the others and acquiring its identity due to the designer, the user, geographical conditions and miscellaneous reasons. The study has been finalized with the interpretation of the space gaining its identity with its highlighting features.

Science Code: Interior Design

Keywords: Space, Identity, Dialectic, Designer, User

Number of Pages: 41

Thesis Supervisor: Asst. Assoc. Osman ARAYICI

Resim 2.1. Altamira mağarasının reproduksiyonu/Münih	2
Resim 2.2. Ortaköy Camii	4
Resim 2.3. Büyükkada'da bir köşk	4
Resim 2.4. Londra'da çocuk oyun alanı	5
Resim 2.5. Londra'da bir park	5
Resim 2.6. Norveç'te çatıların görünümüne örnek	7
Resim 2.7. Güney'de yazlık ev	7
Resim 2.8. Mardin Evleri	8
Resim 2.9. Karadeniz Evleri	8
Resim 2.10. Capilano parkında bir köprü	10
Resim 2.11. Times Square/ New York	11
Resim 2.12. Helix Hotel	11
Resim 2.13. Palmiye Adası/ Dubai	12
Resim 2.14. Marken Köyü/ Hollanda	13
Resim 2.15. Roma'dan bir görünüm	14
Resim 2.16. Central Park/ New York	15
Resim 2.17. Amsterdam'da bir ev	19
Resim 2.18. Amsterdam evleri	20
Resim 2.19. İstanbul manzaralı bir restaurant	21
Resim 2.20. Brugge'de çikolata dükkanı	21
Resim 2.21. Boyanmış merdivenler/İstanbul	22
Resim 3.1. Londra'da balkon düzenlemeleri	25
Resim 3.2. Volendam pencere düzenlemeleri	26
Resim 4.1. La Sagrada Familia kilisesi/Barcelona	30
Resim 4.2. Park Güell /Barcelona	31
Resim 4.3. Casa Mila/ Barcelona	31

Resim 4.4. Haydar Aliyev Kültür Merkezi	33
Resim 4.5. Haydar Aliyev Kültür Merkezi	33
Resim 4.6. Le Lan /Çin	34
Resim 4.7. Le Lan /Çin	34
Resim 4.8. Solomon R. Guggenheim Müzesi	35
Resim 4.9. Solomon R. Guggenheim Müzesi	35
Resim 4.10. Villa Capra- Andrea Palladio	36
Resim 5.1. Ludwig Mies Van Der Rohe Barcelona Pavilion	37

1.GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Önceleri yalnızca tehlikelerden korunma ve barınma amaçlı yapılmış mekanlar zaman içinde gelişir, değişir. Bu değişimler ile çoğu kez “mekan kimliği” kavramı kendini bulur. Bazen mekanlar değişerek başka mekanlara dönüşür. Günümüze kadar çok çeşitli mekanların oluşması da bu sebeptir.

Mekanların oluşumunu etkileyen birçok faktör vardır. Bu faktörler çoğunlukla mekanın bulunduğu yer, dönem ve içinde bulunduğu ekonomik koşullar ile ilintilidir. Bu zorunlu koşullar bazen “kimlikli mekan” oluşumuna kendiliğinden zemin hazırlayabilmektedir. Bazen de “kimlikli mekan” oluşumu için çok daha fazlası gerekebilmektedir.

Özellikle küreselleşme ve çeşitli sebeplerin etkisiyle son yıllarda birbirine benzeyen, değişimden ve farklılıktan uzak görüntüde olan mekanlar çok fazladır. Bu birbirinin aynı mekanların arasından kendi kimliğini bulup sıyrılabilmiş mekanlar dikkat çekip, önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada özellikle üzerinde durulmak istenen “kimlikli mekan” kavramı, kimlikli mekanların beraberinde getirdikleri ve kimlikli mekan oluşturabilmekte tasarımcı ve kullanıcının rolüdür.

1.2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın amacına ulaşmak için çalışma genelinde, aşağıda belirtilen yöntemler kullanılmıştır.

Öncelikle çalışmada adı geçen kavramlar olan Mekan kavramı, Kimlik kavramı ve Diyalektik kavramları ile ilgili kitap, makale ve tezler araştırılıp, incelenmiştir. Kavramların birbiriyle olan ilişkileri üzerinde durulmuş ve bu hususta araştırmalar yapılmıştır.

Mekan oluşumunu etkileyen faktörlerden işlev faktörü, coğrafi faktörler, teknolojik faktörler, ekonomik faktörler ve estetik faktörler ayrı ayrı araştırılıp, uygun fotoğraf örnekleri bulunmuştur.

Mekan Kimliği kavramları ile ilgili literatür araştırması yapılmış, kitap, makale ve tezler araştırılıp, incelenmiştir.

Mekan Kimlik Diyalektiğinde Tasarımcı/Kullanıcı rolü ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı ayırt etmeksizin tasarımcılar ve tasarımları, çeşitli kullanıcı örnekleri incelenmiş ve örneklendirilmiştir.

2. MEKAN, KİMLİK VE DİYALEKTİK KAVRAMLARI

2.1. MEKAN KAVRAMI

Çocuklar evcilik oyunu adı altında oynadıkları oyunda bazen halının üzerini, bazen masanın altını çeşitli eşyaların da yardımıyla istedikleri mekan haline getirip oyunlarını oynarlar.

İnsanların çoğu tıpkı çocukların evcilik oyununda yaptığı gibi kendini çevreden bir miktar ayırma ihtiyacı hisseder, sınırlı bir alan üzerinde kendini rahat ve güvenilir hissettiği bir alanda bulunma ihtiyacı hisseder. Bu sınırlı alanlar bazen net bir şekilde ayrılmamış olabilir ama kullanıcı o mekanı duyu organlarının da yardımıyla algılayıp, ayırabilir.

Mekan kavramı insanların yaşam alanı oluşturmaya çalışmasıyla ortaya çıkmıştır. Önceleri doğal koşulları kullanarak oluşturulan mekanlar zaman içinde teknoloji, kullanıcı gereksinimleri, eğitilmiş tasarımcılar ve benzeri nedenlerle gelişerek çeşitlenmiştir.

Başlangıçta sadece barınma ve çeşitli zorluklardan korunma ihtiyacına cevap veren mekanlar artık barınma ve güvenlik ile birlikte dinlenme, çalışma, yemek yeme, eğlenme gibi eylemlere de imkan verir hale gelmiştir.¹ Her toplum, her birey bulunduğu koşullar ve imkanlar ölçüsünde, gereksinim duyduğu mekana sahip olmak ve kendi doğasını yaratmak istemektedir.

İnsanın kendi doğasını yaratma isteği sanatın özünde de vardır. İlk çağlarda insanın mağara duvarlarına resmini çizdiği avına hakim olacağı inancı da bunun göstergesidir.²

¹ Demirarslan, D. , 2006. İç Mekan Tasarımına Giriş, Kocaeli

² Yanarateş, Didem Baş,2001, Yüzeylerin Dokusal İfadeleri ile Mekan Kimliğinin Oluşturulmasında Yapısal Çözümlemeye Dayanan Bir Yöntem Önerisi Sanatta Yeterlilik Tezi, MSU,Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Resim 2.1. Altamira mağarasının reproduksiyonu “Deutsches Museum, Münih
(Fotoğraf: tr.wikipedia.org)

“Mekan, Arapça kökenli bir kelime olup; kane filinden ve kevn mastarından türemiştir. Kelime anlamı olarak “olmak, oluşmak, var olmak, ortaya çıkmak anlamlarını taşımaktadır.”³

Mekanla meşgul olan mimarlık yer üretir, mekanların özdeşleşmesine izin verir, belirsiz olanı belirli kılar.⁴ Mekan mimarlık mesleğinin en temel konusudur. Burada özellikle üzerinde durulmak istenen mimari mekandır.

“Mimari mekan, insanın fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinmelerini karşılayan bir uzay parçası olarak da tanımlanmaktadır.”⁵ Tüm gereksinimlerimizi karşılayan mimari mekanlar oluşurken yaşamımızı da oluşturmaktadır. İnsanların içinde bulunduğu mekanın çeşitli özelliklerinden zaman içinde fiziksel ya da psikolojik olarak etkilendiği bilinmektedir.

³ İnam, 2002,126

⁴ Mimaride estetik, Roberto Masiero

⁵ İzgi, U., Mimarlıkta Süreç Kavramlar-İlişkiler, Yem Yayınları

2.1.1 Mekan Oluşumunu Etkileyen Faktörler

2.1.1.1 Mekan Tasarımında İşlev Faktörü

Mekanlar her dönem belli gereksinimleri karşılamak amacı ile yapılmıştır. Dünyada belirli amaçla dikilmemiş tek bir yapı gösterilemez. Bu yapıları eğlenme yeri, dinlenme yeri veya konut olarak kullanan kimseler, onları özellikle işe yararlılık ölçülerine göre değerlendirirler.⁶

Diğer bir deyişle mekan hangi işleve yönelik yapılmışsa o yönde oluşmuş ve gelişmiştir. İlk başlarda barınma amaçlı yapılan tek gözlü yapılar, gereksinimlerin artması sonucu yerini çok odalı yapılara bırakmıştır.

Mekanlar tasarlanırken birçok faktör önem kazanıp, uygulanmaya çalışılsa da tasarımın ilk çıkış noktası olan ihtiyaç kavramına ilk önce yanıt vermesi beklenen işlev faktörüdür.

İşlev “bir şeyin amacını yerine getirmesi” olarak bilindiğine göre işlevsel mekan dendiğinde biz mekanın fonksiyonel ve amaca uygun yapılmış olduğunu anlayabiliriz.

Mekanlar işlevlerine göre yapılıp oluşturulurken, mekan tipleri de kendiliğinden oluşmuş olur.⁷ Örneğin cami yapılırken iç akustiği, ışıklandırılması, büyüklüğü, minare yapılması gibi konular önem kazanır ve camiler bu önem doğrultusunda, en uygun şekillerde yapılır. Stadyum yapılacaksa standart ölçülere uygun bir alanda ve koşullarda olmalıdır.

Dini yapılar, eğitim yapıları, kültür yapıları her biri farklı işlevlere sahip yapılar, işlevlerinin gerektiği şekillerde, uygun malzemeler, uygun ölçülerde yapılır ve uygun bir yapı tekniğini seçme gerekliliğini beraberinde getirir

⁶ GOMBRICH, E.H. Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi

⁷ ARAYICI, O. 2003, “İnanışların Mekanın Betimlenmesi Üzerindeki Etkileri”,MSU Sanatta Yeterlilik Tezi, İSTANBUL

Resim 2.2.Ortaköy camii
(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Resim 2.3. Büyükada' da bir köşk
(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Resim 2.4. Londra' da çocuk oyun alanı
(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Resim 2.5. Londra' da bir park
(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

2.1.1.2. Mekan Tasarımında Coğrafi Faktörler

Coğrafi faktörler mekan oluşumunda oldukça belirleyicidir. Özellikle dış mekan oluşumunda tasarımcı ya da kullanıcı istese de istemese de mekanı oluştururken coğrafi koşulların etkisinde kalır. Kullanıcı ya da tasarımcı coğrafyanın verdiği olanaklardan olabildiğince faydalanmaya ve eldeki olanakları en iyi şekilde değerlendirmeye çalışmak durumundadır.

Bolca yağış alan bir yer ile hiç yağış almayan yerde, sert iklime sahip bir yerleşim yeri ile ılıman iklim arasında bitki örtüsü ile birlikte çatıların eğimi, kullanılan malzeme, duvar kalınlıkları, pencere sistemleri ve daha birçok konu farklılık gösterir. Bu farklılıklar mekanların tasarımını büyük ölçüde etkiler. Bazı durumlarda zorunluluklar toplumda kendiliğinden ortak bir dil oluşturup farklı formlar oluşabilmesine olanak verirken, bazı durumlarda ise kısıtlayıcı olabilmektedir.

İsveç'te buzdan otel yapmak olanaklı ve kolayken, sıcak bir iklimde buzdan otel yapmak için şartları büyük ölçüde zorlamak gerekir.

İngiltere gibi yıllık ortalama yağışı oldukça fazla olan ülkelerde yeşil alanları koruyabilmek kolayken, kurak ülkelerde yeşil alanları oluşturmak ve koruyabilmek oldukça zordur. Hollanda'nın soğuk ve karlı geçen kış mevsiminde lale yetişir ve dış mekanlarda kendini gösterirken, sıcak iklimlerde yetişen palmiye ağaçları da ortama ayrı bir hava katmaktadır.

Japonya gibi deprem kuşağında yer alan ve bunun bilincinde olan ülkelerde mekanlar buna uygun tasarlanıp uygulanmalıdır. Bu zorunlu uygulama tasarımda ve uygulamada çeşitli farklılıkları da beraberinde getirir. Dağlık alanlar, sert iklim ve bolca yağış alan bir bölge olan Karadeniz'de evler daha çok yamaçlarda yapılmaktadır ağırlıklı olarak bölgede fazlaca bulunan ahşap malzeme kullanılmaktadır.

Resim 2.6. Sert bir iklime sahip Norveç’te çatıların genel görünümü
(Fotoğraf: www.tatiloneriyorum.com)

Zorlu iklim koşulları binaların dik çatılı olmasını gerektirip, o bölgeye kendine özgü bir hava katmıştır. Sıcak iklimlerde çatı bir gereksinim olmaktan çıkmış evlerin görünümü farklı bir hale gelmiştir.

Resim 2.7. Güney’de yazlık bir ev
(Fotoğraf: evvillaprojeleri.com/dublex-ev)

Resim 2.8. Mardin Evleri

(Fotoğraf: www.engelsizdostlar.com)

Mardin evlerinde sarı kalker taşının kullanılma sebebi bölgede çok fazla bulunmasıdır. Evlerin duvarlarının 4m. olması ise sert iklime karşı korunma sebebiyledir.⁸

Resim 2.9. Karadeniz Evleri

(Fotoğraf: www.emlakansiklopedisi.com)

Ormanlık bir bölge olan Karadeniz’de ahşabın kolay bulunabilen ve kolay işlenebilen bir malzeme olması dolayısı ile evler genel olarak taş temel üzerine ahşap olarak yapılmaktadır.⁹

⁸ www.mardinkulturturizm.gov.tr

⁹ www.emlakansiklopedisi.com

2.1.1.3. Mekan Tasarımında Teknolojik Faktörler

Teknolojinin en büyük amacı insanların hayatlarını kolaylaştırıyor oluşudur. Bugün birçok eylem makinelerin yardımıyla çok daha kısa sürede neticelenebiliyor. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte mekanlar yaratılırken farklı teknikler kullanılabilirdiği gibi, malzemelerde de çeşitlilik artmıştır.

Mekan tasarımında teknoloji kendini proje aşamasında da gösterir. Projeler eskiye oranla çok daha kısa sürede çeşitli bilgisayar programlarının yardımıyla çizilip, üç boyutlu haliyle müşteriye sunulurken memnuniyetlerin artmasına imkan verir hale gelmiştir.¹⁰

Bilgiye ulaşımın sağladığı kolaylık ile diğer kültürleri tanımak kolaylaşmıştır. Yeni çıkan bir malzeme ya da teknik bilgi ile ilgili haber alma süresi kısalmıştır. Tasarımcılar ve kullanıcılar günceli daha rahat takip edebilmekte ve bilgilerini tazeleyebilmektedir.

Teknolojik imkanlara ulaşmada sorun yaşamayan mekanlarda günışığı etkisi yaratan aydınlatmalar, gerektiğinde ısıtan gerektiğinde soğutan ısı sistemleri, önceleri yalnızca bilim kurgu filmlerinde görmeye alışkın olduğumuz kapı, pencere sistemleri, kablosuz sistemler uygulamalarda kolaylıklar ve tasarımlarda alternatifler sağlayabilmektedir.

Önceleri eldeki malzemeler ile geniş açıklıkların geçilmesi imkansızken, şimdilerde çeşitli alternatif malzemeler yardımıyla istenilen açıklıklar daha kolay geçilebilmektedir. Yine önceleri mevcut malzemeler ile çok katlı bina yapılamazken şimdi yüksek yapı yapmak hiç zor değildir.

¹⁰ ECEOĞLU, A. 2012, "Teknolojik gelişmelerin mimarlık mesleğine yansımaları ve simülasyon programlarının mekan tasarımına etkisi"

Resim 2.10. Capilano parkı içindeki köprü Vancouver/KANADA
(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Capilano Park'ı içinde yer alan fotoğraftaki köprü ormanların muhteşem görüntüsünün rahatça izlenmesini olanaklı kılmaktadır. Her yıl yüzlerce turist dünyanın en korkunç köprüsü kabul edilen Sallanan köprüyü ve fotoğraftaki köprüyü görebilmek ve bu atmosferi rahatça yaşayabilmek adına Capilano Park'a gitmektedir.

Resim 2.11. New York Times Square

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

New York'ta genel olarak çelik iskelet sistemi ile yapılan çok katlı binalar.

Resim 2.12. Helix Hotel

(Fotoğraf: www.mimaristil.com)

Teknolojinin imkanlarından faydalanılarak hayata geçirilmiş, sıradan olmayan bir otel.

2.1.1.4. Mekan Tasarımında Ekonomik Faktörler

Ekonomik koşullar mekan oluşumunu etkileyen diğer bir önemli unsurdur. Ekonomisi gelişmiş kentler ile ekonomik yönden zayıf kentler arasında ki farklar açıktır. Ekonomisi gelişmiş ülkelerin kentleri genel olarak planlı bir şekilde gelişip oluşurken, ekonomik yönden zayıf kentlerde plansız bir büyüme görülmektedir.

Tasarım ucu açık ve gelişebilen bir şeydir fakat çoğunlukla ekonomik sebeplerden dolayı tasarımlar düşünüldüğü gibi uygulanamayabilmektedir.

Mekan tasarımında rol oynayan çeşitli zorluklar, ekonomik koşulların sağlayabildiği kolaylıklar ile zorluk olmaktan çıkabilmektedir.

Resim 2.13. Dubai Palmiye Adası

(Fotoğraf: www.gezikolik.com)

Ekonomik koşulların iyi olduğu Dubai’de hayal edilen tasarımlar çok rahat hayat bulabilmektedir.

2.1.1.5. Mekan Tasarımında Estetik Faktörler

İnsanların biyolojik, fiziksel ve çeşitli gereksinimleri karşılanırken psikolojik gereksinimleri de karşılanabilmelidir. Çeşitli olanaklar dahilinde yapılacak mekanın estetik önemi uzun vadede kimlikli mekanların oluşmasında en önemli nedendir. Diğer maddelerle birlikte bu madde önemsenmeseydi bugün Paris denildiğinde akla estetik öğeleri birleştiren bir şehir yerine sıradan bir şehir gelirdi. Tabi ki salt estetik ama hiçbir amaca hizmet etmeyen, hiçbir işleve sahip olmayan mekanlar değil de estetiği ve işlevi bünyesinde birleştiren mekanlar asıl olması gerektir.

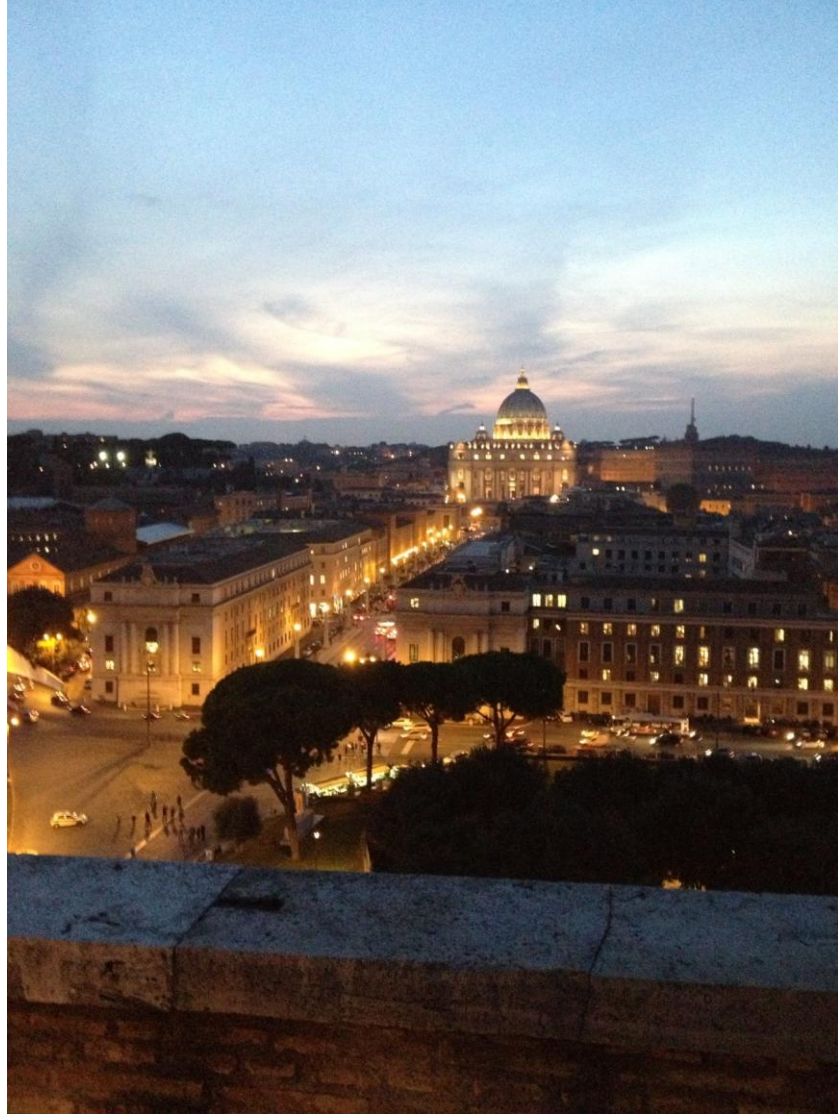
Her mevsim ayrı güzel olan New York' daki Central Park estetik olduğu kadar şehre nefes alma imkanı sağladığından dolayı işlevseldir de.

Resim 2.14. Alışık olduğumuz köylerden farklı
Hollanda' da Marken köyü
(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Resim 2.16. Central Park/New York
(Fotoğraf: www.nuevayork.net)

Resim 2.15. Roma

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Vatikan'a giden yolda belli noktalara ışıklarla vurgu yapıp dikkat çekmesi planlanmış ve şehre estetik bir görünüm vermiş.

2.2.KİMLİK KAVRAMI

Kimlik geçmiş ve geleceği kapsayan, sürekli gelişmekte olan, kendine özgü anlamını içinde barındıran bir kavramdır.

Kimlik en genel ifadeyle kim olduğunu kanıtlayan belgedir. Herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin tümü diye de tanımlanabilir. Bir nesnenin diğerlerinden ayırt edilebilen özelliklere sahip olması da kimliği sayesinde.

Kimlik kavramı kim olduğunu kanıtlayıp kişiyi tanımlarken, bir yandan da kişiye aidiyetlik kazandırmaktadır.

Bir insan doğduğunda edindiği kimliğe zaman içinde aldığı eğitimler ve çeşitli sebeplerle yeni kimlikler ekleyebildiği gibi, mevcut kimliğini değiştirip, geliştirebilir. Fert toplum içinde sahip olduğu farklı yönleriyle, farklı kimlikleriyle tanınır ve bilinir. Dernekler gibi belli bir amaca hizmet etmek için bir araya gelmiş kişilerin oluşturduğu grupta kimliksel sınıflandırmaya maruz kalır.

Kimliğimizde değişme olmaksızın farklı çevrelerce ya da farklı kimselerce farklı yorumlanabiliriz. Bu yorum farkı, yorumlayanların algısıyla farklılık gösterebilir.

Kimlik kavramının dini, öğrenci veya bilimsel kimlik gibi farklı anlamlarda kullanılması, bireyin toplum içinde çeşitli yönleriyle ortaya çıkmasını ifade etmektedir. Buna göre her tür sosyal özellik bir başka kimliğe işaret eder. Böylece bir sosyal nitelik vurgulanmaktadır. Dini, seküler, bilimsel, siyasi, milli vs. kimlik gibi.¹¹

Geçmiş deneyimlerimiz, hikayelerimiz, birikimlerimiz kimliği oluşturmakla birlikte 40 yaşında, Mimar, Türk, Sünni, evli bir kadını ele aldığımızda birçok kimliği üzerinde taşıdığından bahsedebiliriz. Bahsi geçen kadın bazen bu kimliklerinden birini gerekli gördüğünde ön plana çıkarırken, bazen de duruma göre kimliklerinden birini saklaması gerekebilir. Bazı ortamlarda sahip olduğu herhangi bir kimlik ile saygınlık kazanırken, bir diğerinde yadırganabilir.

¹¹ Kimlik Kavramı Üzerine-www.sorgulamazamani.com

2.2.1.Mekan Kimliği Kavramı

Kimlik nasıl kişinin kim olduğunu belirtiyor ve kişinin tanınmasını sağlıyorsa, mekan kimliği de bir mekanı diğerlerinden ayırır ve fark edilmesini sağlar. Bir insanın nasıl bir kişiliğe sahip olduğuyla ilgili bir fikre sahip olabilmek için anlattıklarını dinlemek, davranışlarını izlemek kısacası gözlemlemek gerekir¹². Bir yerin kimliği de benzer yöntemlerle hissedilir, anlaşılabilir.

Mekan kimliği kavramını mekana anlam katma, mekanı tanımlama olarak yorumladığımızda, mekanda kendini hissettiren, o mekanı etkisi altına alabilen, orayı anlamlı kılan güçlü bir tasarımı mekana kimliğini kazandırmış bir tasarım olarak yorumlayabiliriz Bu bir iç mekandaki duvar kağıdı, bir koltuk olabileceği gibi, dış mekanda ki aydınlatma, malzeme de olabilir.

Bazı mekanlar tasarlandığı şekilde kullanılmayıp çok farklı amaçlarla ve çok farklı gruplarca kullanılarak zaman içinde farklı kimliklere bürünebilir. Örneğin, önceleri bazilika planlı bir patrik katedrali olan Ayasofya, İstanbul'un Türkler tarafından alınmasından sonra camiye dönüştürülmüştür.

Yaşanılan döneme, o dönemde bulunabilecek malzemelere, yaşanılan yerin coğrafi koşullarına, ekonomisine, kültür birikimlerine, beklentilerine vb. birçok sebebe dayanarak toplumlarda ortak bir dil oluşmuş ve mekan kimliğinin temeli bu şekilde atılmıştır. Mekan kimliğinin kalıcı olabilmesi sürekliliği ile mümkün olabilmiştir. Bazı çağlardan bahsedildiğinde kafamızda oluşan belli resimler bunun kanıtıdır. Bütün uygarlıklara kişilik ve kimlik kazandıran o uygarlıkta meydana getirilmiş tasarımlardır. Her dönem yeni bir şeyler bulunmuş ve bulunan şey o dönemin "yeni teknolojisi" sayılıp o döneme damgasını vurabilmiştir. Bu bir zamanlar sazlardan yapılmış bir kulübe iken şimdilerde sadece buzdan yapılmış bir otel olabilmektedir.

¹² Öktem D.,2007, Otel İç Mimari Tasarımında Mekan Algılama ve Kimlik Oluşumu ve Örnekler Üzerinde Analizi,Yüksek Lisans tezi, MSU, Fen Bilimleri Enstitüsü

2.2.2. Mekan Kimliği Oluşumunu Etkileyen Faktörler

Bütün mekanlar öncelikle coğrafi faktörler, iklim, yaşanılan çevre ve kültürünün onu şekillendirdiği zorunlu kimliğe sahip olur. Örneğin; sadece bulunduğu yerin eşsiz manzarası ile ünlenen ve bu yolla kendine kimlik kazandıran mekanlar vardır. Ya da yalnızca “iyi müzik” yapıldığı için tercih edilen mekanlar vardır. O mekana kimliğini veren mekanda çalan müzikler olup, bu sayede mekan diğerlerinin arasından sıyrılıp öne çıkabilmektedir. Bazen de bulunduğumuz mekan o kadar güzel kokar ki oraları düşündüğümüzde burnumuzda sanki kokuyu hissederek ve o mekanları böyle anarız.

Mekansal kimliğin kaynağını, mekan parçasının aidiyeti oluşurmaktadır. Aidiyet, insanın mekan parçasını kendi istediği şekilde düzenlemesi ve mekanda hakimiyet kurmasıdır.¹³ Kimi insanlar otel odasını benimseyebilmek ve kendini daha iyi hissedebilmek adına beraberlerinde bir takım objeler götürür. Evli ve çocuklu bir kadının aile fotoğrafının içinde olduğu fotoğraf çerçevesini gittiği her yere yanında götürmesi gibi.

Tasarımcı ve kullanıcının mekan kimliği oluşumundaki rolü oldukça etkilidir. Bu yüzdendir ki kimliğini kazanmış, öne çıkmış mekanlar tasarımcı ve kullanıcılarla ilgili çeşitli göstergelerle doludur.

Zaman içinde mekanlar tasarımcı ve kullanıcılarının beklentileri doğrultusunda eskisinden farklı, yeni kimliklere bürünebilir. Kullanım amacı değişmiş mekanlarda bu örneklere sıkça rastlamaktayız.

Coğrafi koşullar, yaşanılan çevre ve tüm bu çevreye uyumlu yapılan mekanlar mekan kimliği oluşumunda iyi bir göstergedir. Venedik’te kanallar üzerinde kazıklar üzerine geliştirilen inşaat sistemi yer alırken, Siena’da binaların tümü kırmızı tuğladan yapılmıştır.

¹³ Bilgin, N., 2007. Kimlik İnşaası, Aşına Kitaplar

Resim 2.17. Amsterdam evlerine camlardan eşya sokmaya yarayan kanca

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Amsterdam’da binaların taban alanlarına göre vergilendirilmesi binaların dar yapılmasının en önemli nedenidir. Dar ve birbirine bitişik nizamda yapılan evlerin aynı şekilde dar kapılarından eşya sokulması zor olduğundan her evin çatısından bir kiriş uzatılıp üzerine kanca asılmıştır. Bu kancaya makarayı takıp üst katlara eşyaları camdan sokmaya başlamışlardır. Tüm bu zorunlu tercihler Amsterdam evlerinin farklı, kendine özgü olmasını sağlamaktadır.

Resim 2.18. Bitişik nizam ve dar yapılı Amsterdam evleri
(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Kendi içlerinde çok da farklı olmayan evler bir araya geldiklerinde diğer şehirlerden ayırt edilir hale gelmektedir.

Resim 2.19 Boğaz manzaralı restaurant/İSTANBUL
(Fotoğraf: yemekdersisi.net)

Normal şartlarda sıradan diye nitelendirilecek bu mekan bulunduğu yerin manzarasından faydalanarak eşsiz bir mekan sınıfına girebilmektedir

Resim 2.20. Brugge’da bir çikolata dükkanı/ Belçika

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

ikolatanın her çeşit ve şekilde yapıldığı Belçika’nın Brugge ehri akla düştüğünde sokaklarında ki çikolata kokusu da burna düşmektedir.

Resim 2.21. Boyanmış merdivenler/İSTANBUL

(Fotoğraf: sozcu.com.tr)

Sıradan hatta sıkıcı bir merdiven renklendirilerek mekan canlandırılmış ve farklı bir kimliğe kavuşturulmuştur.

2.3.DİYALEKTİK KAVRAMI

“Hiçbir şey olduğu yerde kalmaz. Hiçbir şey olduğu gibi kalmaz; Diyalektik demek hareket, değişiklik demektir”.¹⁵

Diyalektik farklı anlamları da içerisinde barındıran bir kavram olmasının yanında burada sözü geçen yukarıda da belirtildiği değişim, hareket ve hiçbir şeyin aynı kalmadığı manasına gelen anlamıdır.

Hiçbir şey olduğu gibi kalmaz mantığından hareketle diyalektiksel ilişki içinde incelediğimiz kavramları hareketleri, değişimleri içinde incelemiş oluyoruz.

2.3.1. Mekansal Diyalektik Kavramı

Ünlü Fransız sosyolog ve felsefeci Henri Lefebvre “Dünyayı değiştirmek için ,mekanı değiştirmek gerekir”¹⁶ demiş.Bununla birlikte “mekan tasarlayan” kimselerin görevi olanaklarının el verdiği ölçüde ve bilgilerini kullanarak dünyayı yeniden yaratmaktadır diyebiliriz.

Mekanlar değişimleri yansıtan düzenlemelerdir. Mekansal Diyalektik diğer bir deyişle mekansal değişim, mekan tasarlayanlar yeni mekansal arayışlar içinde oldukları sürece kaçınılmaz olacaktır.

Her tasarımda olduğu gibi mekan düzenlemede de malzemelerin sürekli bir değişim içinde biçimlendirilmesi sürekli değişen bir dünyada kaçınılmaz bir sonuçtur.

2.3.2. Mekansal Diyalektiği Etkileyen Faktörler

Mekansal diyalektik toplumun gelir ve kültür yapısına göre değişir. Ekonomik durumu iyi olan ve yeniliklere açık toplumlar yeni arayışlar içinde olup, farklılığı ve iyi olanı gözetirken, diğerlerinin tek amacı başlarını sokacak barınaktan hallice mekanlar olmaktadır.

Mekan oluşumunu etkileyen faktörlerin aynı ya da benzer olduğu durumlarda mekansal diyalektiği etkileyen en önemli faktör kullanıcı beklentileri ve eğitilmiş tasarımcılardır. Kullanıcı kendi kişisel tercihlerini tasarımcıların da yardımıyla mekana yansıtır.

¹⁵ 1989,“Diyalektik Kompozisyon ve Mekan Düşüncesi” Yüksek Lisans Eser Çalışması, SEZGİN O.

¹⁶ Mimarlık ve mekan algısı, www.mimarlarodasianskara.org

3.MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE KULLANICI ROLÜ

3.1MEKAN TASARIMDA KULLANICI ROLÜ

Kullanıcı yaşam biçimini, kültür birikimini, ihtiyaçlarını, beğenilerini, kendi tercihlerini tüm çıplaklığıyla mekana yansıtır. Bir mekana girdiğimizde oranın kullanıcılarının eğitimi, beğenileri, istekleri, ihtiyaçları, ekonomik düzeyleri hakkında fikrimiz oluşur. Örneğin, duvarlarında posterler asılı bir oda gördüğümüzde kullanıcının yaşının genç olabileceği fikri ağırlık kazanırken, renk, malzeme, mobilya seçimlerinde ise kullanıcıların ekonomik durumu ve zevkleri ile ilgili yorumlarda bulunabiliriz. Stüdyo daireler önceleri yalnızca filmlerde gördüğümüz bir detayken, bekar kalmayı tercih eden insanların gündün güne çoğalması ile stüdyo daire kavramı dilimize yerleşmekte ve çokça uygulanan bir seçenek olmaktadır.

Mekanlar tasarlanırken kullanıcıların kim olduğu önem kazanır, kullanıcıların gelir durumu, yaş aralığı, beğenileri, boyutları ile şekillenir. İstanbul Nişantaşı'nda yapılması planlanan bir restoran ile Sultanbeyli'de yapılması planlanan bir restoranın kullanıcılarının beklentileri ile ilintili olarak farklılıklar göstereceği açıktır. Çocuk oyun alanı tasarlarırken kullanıcıların çocuk olduğu, sürekli koşup düşecekleri tahmin edildiğinden yerde kullanılacak malzemenin kauçuk ya da benzeri malzeme seçilmesi ve mekanda kullanılan oyun aletlerinin standartlara uygun olma gerekliliği hep bundandır.

Kullanıcılar mekanı kendi istekleri ve beklentileri doğrultusunda kullanmaya başlayıp tasarımcısının düşündüğünden farklı biçimlerde de değerlendirebilmektedir. Mekanlar kullanıcıların kullanımı ile şekillenir. Mekanı yaşayacak olanlar kullanıcılar olduğuna göre mekanın kullanıcılar ile birlikte şekil alması kaçınılmazdır. Örneğin dış meknlarda özellikle parklarda kullanıcıların sürekli basıp geçtiği yeşil alanlar, sonrasında parke döşenerek yol halini alır.

3.2.MEKAN KİMLİĞİ OLUŞUMUNDA KULLANICI KATKISININ ÖNEMİ

Kullanıcı gereksinimleri mekanların oluşumunda ki en önemli nedendir. Barınak ihtiyacının çıkış noktası ile bugünkü her ihtiyaca cevap verebilen ve en doğru düzenlenmiş mekanlar arasında bu açıdan çok fark bulunmamaktadır. Kullanıcı nasıl bir mekan istiyorsa mekan o şekilde oluşmaktadır.

Kullanıcı ile birlikte hareket eden tasarımcı ya da kullanıcının tamamen kendi tercihleriyle oluşmuş mekanlarda kimlikte kendiliğinden meydana çıkmış olur.¹⁷ Bir apartmanı düşündüğümüzde her bir mekan kullanıcısının ihtiyaçlarını, beğenilerini, zevklerini de mekana yansıttığını görürüz ve böylece aynı mekanlarda, farklı yaşamlar ve oluşan farklı mekan kimliklerine şahit oluruz. Apartmandaki her bir dairedeki bambaşka yaşamlar bambaşka mekanlara dönüşür. Bütün bir sokağın kırmızı tuğla binalardan oluştuğu bir Londra mahallesinde mekanları tek farklı kılan kullanıcıların beğenisi ile şekillenmiş balkonlar ve pencere önleri olmuştur.

Resim 3.1. Londra’da balkon düzenlemeleri

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

¹⁷ Ersoy Z., Mimari Tasarım- Mimari Tasarımda “Kullanıcı Odaklı” Süreçler, Mimarlık Dergisi, Ocak-Şubat 2010

Resim 3.2. Volendam pencere düzenlemeleri /Hollanda

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Yine benzer mimari özelliklere sahip evlerin oluşturduğu bir Volendam mahallesinde dışarıdan bakıldığında mekanların kullanıcı beğenileriyle nasıl ayrılabilildiğini görmekteyiz.

3.3MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİ VE KULLANICI

İlk çağlardaki kullanıcı beklentileri, sadece zorlu hayattan korunma ve barınma iken şimdilerde kullanıcıların gereksinimleri her geçen gün artıp, değişmektedir. Kullanıcı gereksinimleri, yaşam koşulları, beklentiler değiştikçe mekanlarda değişime uğrayıp, gelişmektedir. Günümüzde kadın ve erkeğin yoğun iş saatleri geçirmesi neticesinde zaman kavramı önem kazanmaktadır ve kişiler evlerine geldiklerinde sadece rahat edebilmeyi hayal etmektedir. Bu düşünceler rezidans tipi konut dediğimiz lüks, kullanıcıya sosyal imkan, güvenlik ve ev servis hizmeti sağlayan konutların tercih edilmesine imkan vermektedir.

Bazı durumlarda farklı özelliklere sahip kullanıcıların kullanmak zorunda olduğu mekanlarda farklı ve ortak çözümler aranırken mekanların gelişimi etkilenmektedir. Mekanlarda görme engelliler için tasarlanıp uygulanan zemin kaplamaları buna örnektir. Farklı gereksinimlerin ortaya çıkması durumunda da mekanlarda farklı çözümler aranmakta ve buda mekanların gelişimini etkilemektedir. İstenildiğinde yatak olabilen koltuklar gibi, küçük mekanlarda işlevsel çözümler sunabilen tasarımlar da mekanların gelişimini etkilemektedir.

Kullanıcı çağın getirdiği yenilik ve gelişimleri kendine özgü yorumlayarak özgün mekanları yaratabilmeye katkıda bulunur.¹⁸Her mekan kullanıcılarının belirlediği özgün karaktere sahip olabilmektedir. Dekorasyon konusunda oldukça gelişmiş bir ülke olan İsveç’deki çeşitli markaların tasarımlarından esinlenerek kendi evinde uygulayan Türk ailelerine rastlamak mümkündür.

¹⁸ ONAY, Nilüfer, 2005, “Kamusal İç Mekan ve Toplumsal Kimlik”, İstanbul teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

4.MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİNDE TASARIMCI ROLÜ

4.1.MEKAN TASARIMINDA TASARIMCI ROLÜ

Mekan salt barınmanın veya fiziksel zorunlu ihtiyaçların dışında bir şey olmak istemektedir. Tasarımcı bu noktada devreye girer. Eğitimli ve işinin ehli bir tasarımcı mekanı olmak istediği haliyle en doğru şekilde çözümlenip, kullanıcılarının beğenisine sunmaktadır. Bunun içinde tasarımcının en başta mekanı her yönüyle doğru analiz etmesi gerekir sonrasında da mekanın kullanıcılarını tüm yönleriyle araştırıp, o yönde tasarımını yapmaya başlamalıdır.

Esas amacı ihtiyaçlarımızı en iyi şekilde çözümlenmek olan tasarımcı, kullanıcı gereksinimlerini her şeyin üstünde tutup, kullanıcıları tatmin etmeyi önemsemektedir. Kullanıcının yatırımcı olduğu durumlarda tasarımcı kullanıcı ile birlikte hareket ederek gereksinimleri tespit ederek o yönde çalışmaya başlamalıdır. Örneğin tek çocuklu, bir aile için yaşam alanı tasarlayan bir tasarımcının ilk önce yapması gereken evin konumu ve sahip olduğu değiştirilmesi zor ya da imkansız özelliklerini iyi analiz etmektir. Sonrasında kullanıcıların beğenilerini, hobilerini, beklentilerini tüm yönleriyle araştırıp eldeki olanakları kullanarak en doğru şekilde uygulayabilmektir. Özellikle bir kullanıcının belli olmadığı durumlarda ise tasarımcı yetkilileri ve yatırımcıyı yönlendirerek çalışmasını tamamlamalıdır.

İyi bir tasarımcı elindeki sahip oldukları (örn: mekanın konumu)ile henüz sahip olmadıklarını (örn: malzeme, renk)olabilecek en uygun biçimde harmanlar, seçeceği ya da karar vereceği tüm unsurları(renk, doku, malzeme, aydınlatma...) büyük bir titizlikle seçer bunu yaparken de yaratıcılığını kullanarak farklı olmaya çalışır.

4.2.MEKAN KİMLİĞİ OLUŞUMUNDA TASARIMCI KATKISININ ÖNEMİ

Tasarlamak sözcüğüyle bir şeye işaret etmek, altını çizmek, iz bırakmak, özgün olmak eylemleri vurgulanmaktadır. Tüm bu bilgilerin ışığında iyi bir tasarımcı yeni arayışlar içinde olmalıdır. Bu da tasarladığı her mekan için yeni arayışlar içinde olmasını gerektirir. Tasarımcı sürekli çevresinde gördüğü yapılmış işleri kopyalamak yerine yeni bir şeyler ortaya koyabilmelidir. Hem kullanıcıyı memnun eden hem de aynı zamanda farklı ve kalıcı bir iş yapabilmeye çalışmalıdır. Bazen de var olana yeni duygular ekleyerek farklı sunumlar yapabilmelidir.

Tasarımcının hedefi insanlar üzerinde etki bırakacak, belleklerde yer edecek mekanı tasarlamak olmalıdır. Kullanıcıların yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli mekanları oluştururken estetik, işlevsel olmasını dikkate almalıdır.

Yapılan her tasarım kullanıcının hayatını kolaylaştırmak adına kendinden önce yapılan benzer tasarımların önüne geçebilmeli, daha iyisi ve farklısı yapılmaya çalışılmalıdır.

Hızlı, plansız ve genel olarak mimarın pek rol oynamadığı, hiçbir kimlik taşımayan beton yığını siteler ve şehirleri çokça görmekteyiz. Oysa daha önce gitmediğimiz halde şehrin adını duyduğumuzda kafamızda beliren kimlikli şehirler vardır. Paris, Amsterdam, Roma, Eskişehir, İstanbul gibi.

İstanbul'u örnek olarak ele aldığımızda içinde bulunduğu coğrafi oluşumları (tepeleri, boğazı) olabilecek en güzel şekilde kullanmış bir şehirdir İstanbul. Halihazırda bir kimliğe sahip bir kente tasarımcının yapacağı en doğru şey bu kimliği sürdürebilecek tasarımlar ortaya koymasıdır. Kent kimliğini bozmadan ama aynı zamanda farklılık aramalıdır tasarımcılar.

Herhangi bir şehir ya da mekanda oluşmuş net bir kimlik yoksa ya da mevcut kimlik değiştirilmek isteniyorsa tasarımcı farklı ve doğru çözümlenmiş tasarımlarını sürdürmelidir ki kimlik oluşabilsin.

İspanyol mimar Antoni Gaudí(1852-126) Barcelona'da yapmış olduğu alışılmadık dışında yapılarıyla şehrin silüetini değiştirmiştir. Bugün Barcelona'ya sadece Gaudí eserlerini yerinde görmek için giden insanların olması bundandır.

Resim 4.1. La Sagrada Familia-Gaudi /BARCELONA

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Resim 4.2. Park Güell- Gaudi /BARCELONA

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

Resim 4.3. Casa Mila- Gaudi/ Barcelona

(Fotoğraf: Nazlı BAKİ)

4.3.MEKAN KİMLİK DİYALEKTİĞİ VE TASARIMCI

Mekan ve kimlik değişen, gelişen kavramlardır. Tasarımcı birçok konuda bilgi sahibi olmalı ve sürekli büyük bir hızda gelişen, değişen her dakika geçerliliği yitirebilen bilgilerini güncellemelidir. Tasarımına olumlu şekilde katkıda bulunması açısından bir tasarımcı sanat bilgisinin yanında, geometri, tarih, felsefe ve psikoloji gibi birçok disiplinlerde de bilgi sahibi olabilmelidir.

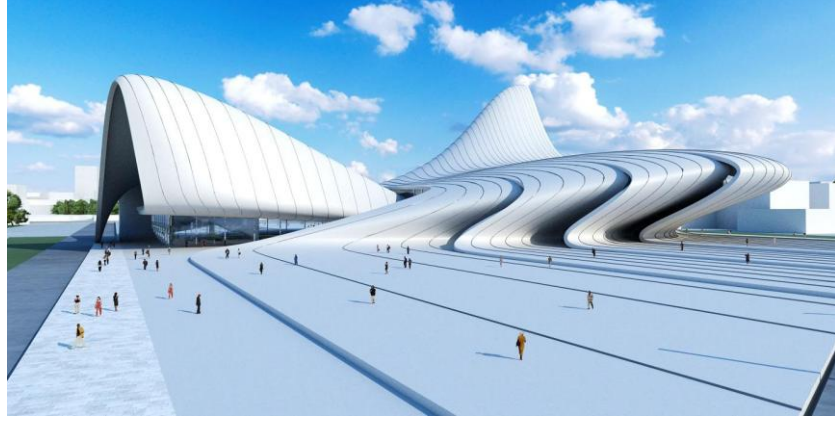
Kullanıcıların kendini rahat hissettiği, eylemlerini rahatça gerçekleştirebilecekleri mekanlar tasarlamak en önemli görevi olan tasarımcı ergonomi ve antropometri bilgilerine de yeterince hakim olmalıdır.

Sürekli farklı olanı arayan, mevcudu iyileştirmeye çalışan tasarımcılar mekanların ve kimlikli mekanların değişimindeki, gelişimindeki en önemli etkenlerdir. Tasarımcıyı sanatçı kabul edersek ki doğrusu budur sanatçılar çağın önünde olmalı, farklı düşünmeli, değişimleri hızlandırmalı ve bu değişimlere öncülük etmelidirler. Öncülük aynı zamanda özgün olabilmeyi de beraberinde getirmektedir. Böylesi özgün düşünceleri tasarımlarına aktarabilen tasarımcılar aynı zamanda “mesleki kimlik” sahibi olabilmekte diğerlerinin önüne geçmektedir.¹⁹

Tasarımcı zaman zaman başka tasarımları görüp bunlardan esinlenebilir. Burada yapması gereken tasarımı birebir kopyalamak yerine tasarıma yeni anlam ve yorum kazandırarak uygulamaktır.

Alışılmışın dışında mimari biçimleri kullanarak kendine tasarım dünyasında önemli bir yer edinen Zaha Hadid kullandığı malzemeler ve formlar ile öncü bir mimar olarak kabul edilebilir. Zaha Hadid artık başlı başına bir markadır ve tasarımları birer sanat eserleri gibi durmaktadır

¹⁹ Mimari Kişilik ve Kimlik, Prof. Dr. M. N. TÜREYEN

Resim 4.4. Haydar Aliyev Kültür Merkezi-Zaha Hadid

(Fotoğraf: www.theguardian.com)

Resim 4.5. Haydar Aliyev Kültür Merkezi-Zaha Hadid

(Fotoğraf: www.theguardian.com)

Resim 4.6. Le Lan, Phillipe STARCK /ÇİN

(Fotoğraf:www.mimarizm.com)

Resim 4.7. Le Lan, Phillipe STARCK /ÇİN

(Fotoğraf:www.mimarizm.com)

Uzak doğuda genelde kabul görmüş “minimalizm” tarzının çok ötesinde tasarımıyla kente yeni bir soluk katan Philippe Starck

Resim 4.8. Solomon R.Guggenheim Müzesi -Frank Lloyd Wright

Fotoğraf: www.mimdap.org.

Resim 4.9. Solomon R.Guggenheim Müzesi -Frank Lloyd Wright

Fotoğraf: www.mimdap.org.

Resim 4.10. Villa Capra- Andrea Palladio

Fotoğraf: www.greatbuldings.com.

Roma Mimarisi ve Klasik Yunan Mimarisi özelliklerini bir arada kullanarak o güne değin yapılmamış yeni bir formla “Villa Capra” yı tasarlayan Andrea Palladio(1508-1580) da öncü mimar kabul edilir.²⁰

²⁰Mimari Kişilik ve Kimlik, Prof. Dr. M. N.TÜREYEN

5.SONUÇ

Bugün gelişmiş ülkelerde ya da münferit deneyimlere bakarak başarılı örnekler olarak değerlendirdiğimiz tasarımların, kimlikli mekan olarak yorumladığımız çoğu mekanın başarıları tesadüfi oluşmuş değildir. Gayet bilinçli ve sistemli gelişen bir çalışmanın ürünleridir.²¹ Bir yandan farklılıklara özen gösterirken bir yandan doğru ve kalıcı çözüm aramak başarıdaki en önemli etkidir.

Tasarımcı hatta kullanıcı en iyiye ulaşabilmek için teknoloji başta olmak üzere birçok faktörden yararlanır. O güne değin denenmemiş tarzlar, kullanılmamış malzemeler, farklı tasarımlarla yapılmış kimi tasarımlar hemen dikkat çekerken kimileri zamanla, kullanıldıkça dikkat çekebilir. Önemli olan tasarımın ne amaçla yapıldığı, doğru yapılması, kendine özgü olabilmesidir.

Resim 5.1. Ludwig Mies Van Der Rohe-Barcelona Pavilion

Fotoğraf: figure-ground.com

²¹ Ersoy Z., Mimari Tasarım- Mimari Tasarımda “Kullanıcı Odaklı” Süreçler, Mimarlık Dergisi, Ocak-Şubat 2010

Yaşadığımız şehrin coğrafi koşulları, kültürü mekanların oluşumuna etki ederken, mekanlarda bizim oluşumumuzda etkilidir. Bu zincirleme yaklaşımında belirttiği üzere mekanların sağlığını ruhsal ve bedenen etkilediği bilinmektedir. Bulunduğu mekandan keyif alan kişinin yüksek verimlilikte ve yaratıcılıkta fikir ve iş üretmesi mümkün olacaktır. Kullanıcı ölçülerine uygun tasarımlar, farklı, doğru ve estetik çözümler kendimizi daha iyi hissettirerek, mekanı benimsememizi kolaylaştırırken aynı zamanda huzurla yaşamamızda etkili olabilmektedir.

Tüm bunların bilincinde olan farklı ve doğrunun peşinde olan kullanıcı ve tasarımcılar “kimlikli mekan” kavramına ulaşabilmekte zorlanmazlar. Kendi dünyamızı oluştururken başka dünyalara da dokunduğumuzu bilmemiz ve iyi yönde değişimin gerekliliğinin farkında olduğumuzu görmemiz gerekir. Nitelikleri olan bir yaşam ve çalışma alanı yaşamımıza anlam katar .

KAYNAKLAR

A) KİTAPLAR

- [1] Bayazıt, N., 1997. "Tasarım" Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem Yayınları, İstanbul
- [2] Bayazıt, N., 2008. Tasarımı Anlamak, İdeal Kültür Yayıncılık
- [3] Bilgin, N., 2007. Kimlik İnşası, Aşina Kitaplar
- [4] Ching, F.D.K., 2002. Mimarlık Biçim, Mekan, ve Düzen. Yem Yayınları., İstanbul
- [5] Demirarslan, D., 2006. İç Mekan Tasarımına Giriş, Kocaeli
- [6] Demirarslan, D.,2011. Tasarım Tarihi, Kocaeli
- [7] Geiger, M., 1985.Estetik Anlayış,Remzi Kitabevi
- [8] Gündüz A., Mezopotamya ve Eski Mısır., Büke Yayınları., İstanbul
- [8] Gür, Ş.Ö.,1996. Mekan Örgütlenmesi., Gür Yayıncılık, Trabzon
- [9] Gombrich, E.H., 1997. Sanatın Öyküsü Remzi Kitabevi, İstanbul
- [10] İzgi, U., Mimarlıkta Süreç Kavramlar-İlişkiler, Yem Yayınları
- [11] Kaptan, B.B., 20. Yüzyıldaki toplumsal değişimler paralelinde iç mekan tasarımı Eğitiminin Gelişimi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları
- [12] Masiero R.,Mimaride Estetik, Dost Kitabevi
- [13] Mutlu, B., Mimarlık Tarihi Ders Notları, Yem Yayınları
- [14] Türeyen, M. N., Mimari Kişilik ve Kimlik , Tasarım Yayın Grubu

B)TEZ VE MAKALELER

- [15] Arayıcı , Osman.,2003. İnanışların Mekanın Betimlenmesi Üzerindeki Etkileri Sanatta yeterlilik Tezi, MSU, Fen Bilimleri Enstitüsü,İstanbul
- [16] Arayıcı, Osman., 2001, Mekanın Algılanmasını Belirleyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, MSU, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- [17] Gerez M.H., 2001, Endüstri Tasarımında “Kimlik” Ürün Tasarımına Kimliğin Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, MSU, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- [18] Eceoğlu, A., 2012, Teknolojik gelişmelerin mimarlık mesleğine yansımaları ve simülasyon programlarının mekan tasarımına etkisi”
- [19] Ersoy, Z., Mimari Tasarım- Mimari Tasarımında Kullanıcı Odaklı Süreçler
- [20] Ellialtıoğlu, B., 2007, Mekanda Kişiselleşme ve Kendileme, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ,İstanbul
- [21] Kurtuluş, H., 1999, Endüstri Tasarımında Kimlik Sorunu ve Bir Model Önerisi, MSU,Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü ,İstanbul
- [22] Onay, N.,2005, Kamusal İç Mekan ve Toplumsal Kimlik, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü
- [23] Öktem D.,2007, Otel İç Mimari Tasarımında Mekan Algılama ve Kimlik Oluşumu ve Örnekler Üzerinde Analizi,Yüksek Lisans tezi, MSU, Fen Bilimleri Enstitüsü,
- [24] Us F., 2008, Mimari Mekanın Aktarımında Algılayıcı Hareketinin Önemi, Sanatta Yeterlik Tezi, MSGSU Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- [25] Postalcı İ.E., 2005, Küreselleşmenin Mekan Kimliğine Etkisinin Ege Yerleşmeleri Örneğinde İncelenmesi, Sanatta Yeterlik Tezi, MSGSU, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- [26] Yanarateş, Didem Baş,2001, Yüzeylerin Dokusal İfadeleri ile Mekan Kimliğinin Oluşturulmasında Yapısal Çözümlemeye Dayanan Bir Yöntem Önerisi Sanatta Yeterlilik Tezi, MSU,Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 47

İNTERNET

www.sorgulamazamani.com
www.engelsizdostlar.com
www.emlakassiklopedisi.com
www.mimarlarodasiankara.org
www.mimarizm.com
www.mardinkulturturizm.gov
www.vikipedia.org
www.mimaristil.com
www.gezikolik.com